

INDUSTRIELLA REVOLUTIONEN UNDER 1800-TALET: ORSAKER OCH FÖRLOPP I sammanfattning

➤ Bakgrund och orsaker

- Kapitalism: strävan efter vinst genom ökad produktion och effektivisering.
- Framstegstanke. Vetenskaplig och teknisk utveckling.

Upplysningens frihetstankar råkade ut för bakslag efter Napoleonkrigen men dess framstegstanke och optimism om bättre materiella levnadsförhållanden fick genomslag i och med den industriella revolutionen. Ett samband med upplysningens tidsanda går att spåra. Det gäller också upplysningens idéer om ekonomisk frihet: näringsfrihet och fri konkurrens (jfr Adam Smith). Dessa idéer omfattades av de industriägare och entreprenörer som stod i ledningen för industrialiseringen.

Obs dock att fram till 1820 skyddades brittisk industri mot utländsk konkurrens av höga skyddstullar (därefter gällde den *ekonomiska liberalismen* även frihandeln).

Varför började det just i Storbritannien?

Endast där fanns alla de förutsättningar som krävdes: naturtillgångar (kol och järn), utvecklat jordbruk som frigjort arbetskraft för industrin, goda transportsystem (vägar och kanaler, kapital genom handel, vetenskapliga och tekniska framsteg, gynnsamt politiskt system (sedan ärorika revolutionen 1688) som gav de grupper som var aktiva i näringslivet möjlighet att driva igenom de lagar de ville ha.

➤ **Revolution i tre steg**

- ◆ Första industriella revolutionen (1780-1870) byggde på *järn, kol och ånga*. Textil- och järnindustri. Viktigaste uppfinningar: Spinning Jenny (Hargreaves 1764), en ny mycket bättre ångmaskin (Watt 1769), puddelprocessen (Cort 1784), första mekaniska vävstolen (Cartwright 1785) samt olika skjutstålprocesser för framställning av stål (bl a G.F. Göransson 1858).

Spridning: från Storbritannien till n.ö. Frankrike, Belgien, v. Tyskland och n.ö. USA. Mot slutet av perioden i vidare cirklar ut i Europa inkl. Sverige.

- ◆ Andra industriella revolutionen (1870-1914): *stål, elektricitet, kemisk industri och mot slutet även olja* (som dock betydde oerhört mycket mer under den tredje industriella revolutionen. Storföretag som från omkring 1860 mer organiserat tog vetenskapen i sin tjänst. Transportrevolutionen – järnvägar, ångfartyg och telegraf - fick fullt genomslag.

Spridning vidare till hela Europa, USA, Ryssland och Japan.

➤ Följder i korthet

Industrialiseringen eller *fabrikssystemet* medförde en enorm produktions- och konsumtionsökning med rader av nya varor. Arbetslivet - och vardagsliv förändrades i grunden. Nya samhällsklasser uppstod vilket ledde till ideologiernas utveckling under artonhundratalet. Starka orsakssamband finns också med...

- ◆ *den nya imperialismen från 1870*
- ◆ *nationalismen i olika former*
- ◆ *utbildning (skolundervisning)*
- ◆ *den politiska utvecklingen mot demokrati*

Sist men inte minst lyste industrialiseringen bokstavligen upp tillvaron mer än någonsin upplysningen kunnat göra då fotogenlampor ersattes av elektricitet. Men då är vi i stort sett inne på 1900-talet. Då kommer också till arbetsbesparande maskiner i hemmen, till glädje inte minst för kvinnorna.